

tojen viestinnäksi, *tiedonvälitykseksi*, ei niinkään *vuorovaikutukseksi*, interaktioksi, mikä voisi olla toinen viestinnän käsitteestä lähtevä tulkintalinja. Hallitseva näkemys oli, että dokumentti on aina jonkinlainen *kuva*, image - kaikkine niine hankaluuksineen, joita "kuvalliiseen" viestintääjatteluun liittyy (vrt. Leena Paldānin tässä lehdessä olevaan artikkeliin, erit. s. 13, missä Paldān lainaa Janice Winshippin artikkelia "Handling sex", *Media, Culture and Society*, 3 (1), 1981, s. 26).

TOY:n kevätseminaarin ohjelma koostui kolmesta valmistellusta puheenvuorosta, kolmesta eri näkökulmasta tv- ja elokuvadokumenttiin (Arvo Ahlsroos toimittajana, Juha Rosma elokuvan tekijänä ja pedagogina, Tarmo Malmborg tutkijana) sekä kolmen elokuvan/tv-ohjelman erittelystä. Eriteltävinä olivat TV-2:n dokumenttitoimituksen tuottama "Uurnilla tavataan"-ko-huohjelma poliittisesta pelistä, Jarmo Jääskeläisen tv-dokumentti "Ylioppilaan kuolema" puolalaisen yhteiskunnan ristiriidoista sekä EPIDEMin tuottama dokumenttielokuva "Poltettujen talojen maa" Salvadorin sisällisodasta. Erittelijöinä esiintyivät Pertti Hemänus, Eero Silvasti, Jukka Haapasalo, Kauko Pietilä, Seppo Sarlund, Ywe Jalander ja Juhani Wiio. - Erityisesti Jääskeläisen "Ylioppilaan kuoleman" ja TV-2:n "Uurnilla tavataan"-ohjelman kohdalla tuli esille, miten varsin vähän dokumentin tekijän tarkoituksella ja tutkijoiden (mahdollisesti myös yleisön) tekemällä tulkinnalla on yhteistä. Niinpä seminaarin keskusteluissa nousivat korostuneesti esille ne erilaiset subjektipositiot, joita Birminghamin Centre for Contemporary Cultural Studiesin tiedotustutkijat, esim. David Morley (ks. Paldānin artikkelia tässä lehdessä, erit. s.13) ovat kehittäneet. Dokumentteihin - jotka ovat tekstejä - voidaan koodata kosolti erilaisia merkityksiä; yhtä kosolti niistä voidaan merkityksiä purkaa ulos, sellaisiakin, joita ei alunperin ole ensinkään tarkoitettu. Mikään tulkinnoista ei sinänsä ole väärä tai virheellinen; tulkintojen moninaisuus vain osoittaa, miten monenlaisia toisistaan poikkeavia käytäntöjä dokumentteihin kytkeytyy, muiden muassa dokumentin tekijän ja sen tutkijan toisistaan selvästi poikkeavat käytännöt.

katsauksia

Tv- ja elokuvakritiikki ja itse dokumenttielokuvan tai -ohjelman tekeminen ovat eri *lajeja* - kielonheittoa ja estejuoksua. Tutkimus on oma lajinsa sekín.

Kauko Pietilä

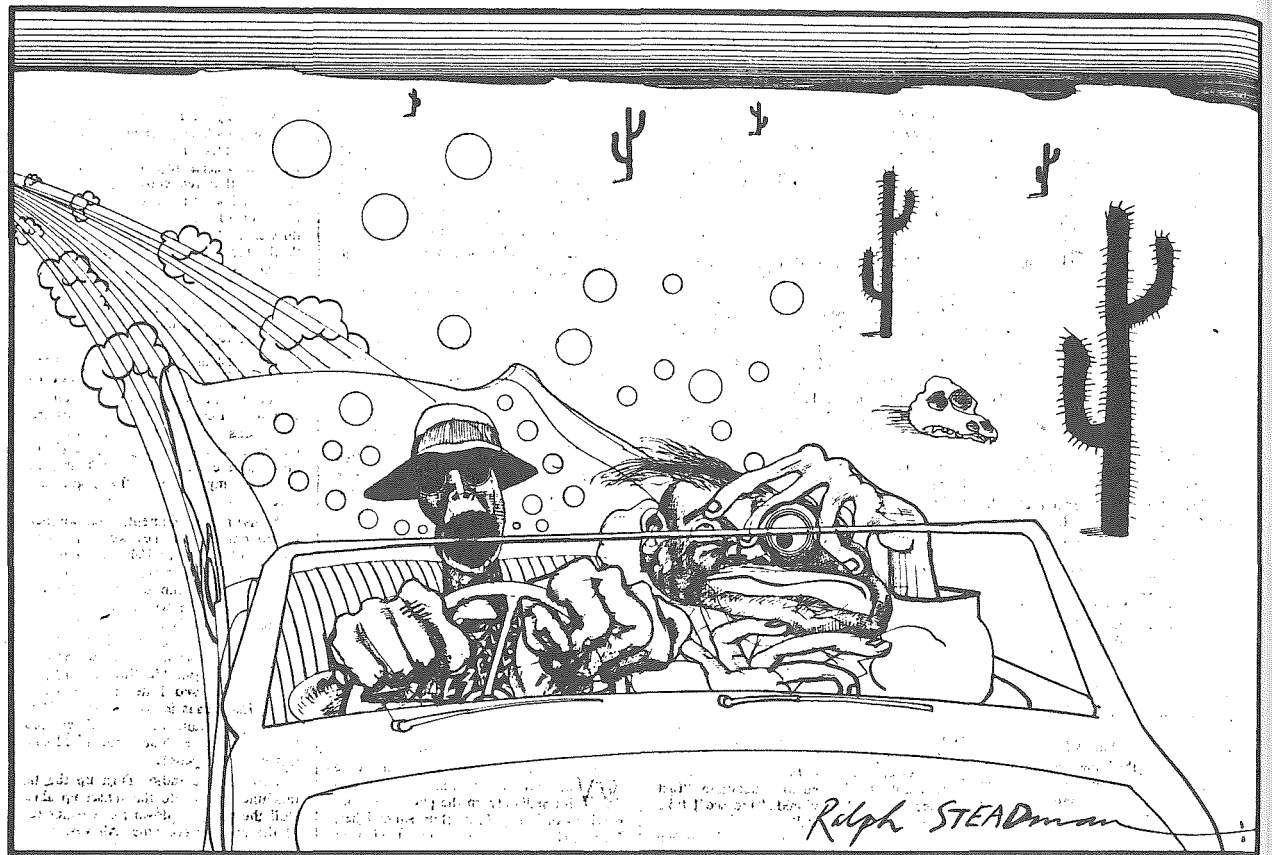
kirja~arvioita

Matka journalismin äärelle

THOMPSON, Hunter S. *Suuri hainmetsästys. Outoja tarinoita oudolta ajalta*. (Valikoiden käännetty teoksesta *The Great Shark Hunt. Strange Tales From A Strange Time*, 1979. Valikoiman artikkelit ovat alunperin vuosilta 1963-1978.) Suom. Pekka Markkula. Esipuhe Esa Saarinen. Pirkkala, Soundi-kirjat/Fanzine Oy, 1982. 476 s.

Hunter S. Thompsonin *Suuri hainmetsästys* on läpileikkaus amerikkalaisen journalismin omituisimman lahjakkuuden tuotantoon. Se on valikoima artikkeleita, joista käy ilmi Thompsonin kehitys perinteellisestä journalistista ensin "uuden journalismin" keskeiseksi hahmoksi ja sitten "gonzo-journalismin" keksijäksi ja lopulta koko journalismin räjähtäminen käsistä villin tajunnanvirran raivatessa paikan.

Läpimurtoteoksessaan *Hell's Angels* (1966), josta *Hainmetsästykseseen* on suomennettu kaksi otetta, Thompson on vielä lähellä perinteistä journalismia. Erikoisuutena on kuitenkin se, että Thompson elää itse yli vuoden Helvetin Enkeleiden mukana eikä vain ulkopuolisen tarkkailijan ominaisuudessa vaan osallistuen myös itse heidän menoihinsa. Teoksessaan hän esittelee itsensä yhtenä kertomuksen päähenkilönä, mutta kirjoittajan kuvaus omista toimistaan on vielä tiukasti funktionaalista; sen tehtävänä on valaista joko Enkeleitä tai ympäristön reaktioita heihin. Olennainen piirre 'Helvetin Enkelit' -kirjassa

Raoul Duke alias Hunter S. Thompson ja Oscar Acosta matkalla amerikkalaisen unelman sisimpään: Las Vegasiin. - Ralph Steadmanin piirros.

on vallitsevan julkisuuden kritiikki. Thompson osoittaa, miten tiedotusvälineiden hysteriset ja valheelliset kuvaukset muuttivat yleisön suhdetta heihin ja vastaavasti Enkeleiden toimintaa sen kuvan mukaiseksi joka heistä oli luotu: valtakunnallinen kohu teki vähäisestä lainsuojattomien jengistä huomattavasti isomman tekijän. Viileän musertavan paranoian analyysin ohella Thompsonin kirjan toinen voima on Enkeleiden triaalisuuden kuvaus; Thompson tavoittaa Enkeleiden alakulttuurin arvo- ja merkitysmaailman vivahdetarkasti. Pehmeiden ja kovien aineistojen, kuumien ja viileiden kokemusten, "inside"- ja "outside"-näkökulmien taidokas vuorottelu tekee *Hell's Angels* -kirjasta klassikon.

Hell's Angels -kirjassaan Thompson edustaa vielä sitä mitä 60-luvulla alettiin kutsua "uudeksi journalismiksi". Kyseessä oli irtautuminen rajoittuneesta ja neutraalista objektiivisuuskä-

sityksestä. Koska yhteiskunnallinen todellisuus ei ole pelkkää objektiivisuutta vaan subjekti-objekti-suhteiden verkosto, on syvempiin merkityksiin tähtäävän journalismin pystyttävä kuvaamaan paitsi tapahtumien empiirinen kulku myös niihin liittyvät subjektiiviset merkitykset, silloinkin kun nuo merkitykset eivät välittömästi näy pinnalla.

"New Journalismin" ajatuksena ei ollut hylätä objektiivisen journalismin mahdollisuuksia vaan laajentaa journalismia subjektiivisten kenttien hahmottamiseen. Pyrkimyksenä oli saada selville paitsi todellisuus myös se miten keskeisten subjektien tajunta jäsentää sitä. Siksi uuden journalismin usein erikoiset kielelliset keksinnöt eivät (ainakaan parhaimmillaan) olleet erikoisuuden tavoittelua. Uusien kielellisten maailmojen - koodien, kielipelien, puhemaailmojen - hahmotus oli tapa ottaa haltuun kuvattujen toi-

mijoiden maailmankuva, todellisuuden sisäistymisen heidän päissään.

Tom Wolfe puhuu Henry Jamesia seuraten point of view -tekniikasta, näkökulmatekniikasta, jossa kertomus etenee vaihtuvien näkökulmien kautta. Uusilla journalisteilla tämä ei ollut "ru-noilua" sanan kielteisessä mielessä. Näkökulmien konstruoiminen perustui laajaan aineistoon. Truman Capote valmisteli reportaasiromaaniaan *Kylmäverisesti*¹ kuusi vuotta, minä aikana hän kokosi kokonaisen huoneellisen haastattelun ja tosiasiamateriaalia. Samoin Wolfe kokosi ääri-fiktiivisen "seonneelta" vaikuttavan Hapotesti-kirjansa² valtaisan dokumenttiaineiston pohjalta, ja teoksen fiktiivisimmiltä näyttävät kohdat ovat tosiasiaa sitaateja todellisuudesta.

Uuden journalismin keinot eivät, kuten on huomautettu, olleet uusia. Kaikkia subjektiivisen ja persoonallisen näkökulman tekniikoita oli käytetty ennenkin. Uutta oli kuitenkin määrätietoisuus, jolla noita keinoja käytettiin, ja merkittäväksi ilmiöksi uusi journalismi kohosi siksi, että se pystyi keinojensa avulla kiteyttämään 60-luvun keskeisiä kokemuksia väkevämmin kuin kirjallisen ilmaisuuden muut lajit.

Uuteen journalismiin liittyvän subjektivismin leiman vuoksi voi olla yllättävää todeta, että Tom Wolfe, suuntauksen keskeisin ideologi, korostaa painokkaasti objektiivisten keinojen merkitystä. Hänen esipuheensa *The New Journalism* -antologiaan³ on ennen kaikkea realismin manifesti. "Realismi ei ole mikä tahansa kirjallisuuden lähestymistapa tai asenne. Yksityiskohtaisen realismin synty oli yhtä merkittävä käänne 1700-luvun englantilaisessa kirjallisuudessa kuin sähkön käyttöönotto koneellisessa teknologiassa." Wolfe syyttää amerikkalaisia romaanikirjailijoita siitä, että he irtautuivat realismista ja siten väkevimmästä aseestaan. Tämä ase jäi Wolfen mukaan 60-luvulla ansi sijassa journalistien käyttöön.

Wolfen mukaan kaikki voimakastehoinen kirjallinen ilmaisuus, olipa se fiktiota tai nonfiktiota, perustuu neljään keskeiseen keinoon, jotka ovat kaikki realistisia. Ensimmäinen on tekstin rakentaminen kohtausten varaan (scene-by-scene construction): tarina etenee kohtauksesta kohtaukseen, ja kirjoittaja turvautuu mahdollisimman

vähän kronikkamaiseen selostukseen. Toinen keino, joka liittyy elimellisesti edelliseen, on keskustelujen tallentaminen mahdollisimman kokonaisina; autenttinen dialogi on Wolfen mukaan nopein ja tehokkain henkilöahmon kuvauksen keino. Kolmas keino on edellä mainittu näkökulmatekniikka: tilannetta ei kuvata neutraalisti ("in pale beige tones") vaan aina jonkun osapuolen näkökulmasta. Näkökulman rakentaminen ei ole mielivaltaista, sillä myös tunteista ja asenteista on mahdollista saada riittävästi tietoa, Wolfen mukaan yksinkertaisesti siten, että subjekteja tässä tarkoituksessa haastatellaan. Neljäs, Wolfen mukaan vähiten ymmärretty, keino on statusdetaljien rekisteröinti: eleiden, tapojen, tyylien, vaatteiden, asumisen, syömisen, reaktioiden jne. havainnointi tarkoituksena hahmottaa henkilön "statuselämä", "koko tuo käyttäytymisen ja omaisuuden rakenne, jolla ihmiset ilmentävät asemaansa maailmassa tai sitä mitä he uskovat tai toivovat sen olevan". Wolfe mainitsee tässä yhteydessä esikuvana Balzacin: miten ulkoisten objektien kuvaus voi olla johdatus salaisiin ja subliimeihin psyykkisiin ilmiöihin.

Gonzon synty

LSD:n käyttö oli Hunter S. Thompsonin mukaan kokemus, jonka ansiosta hän 60-luvun puolivälissä menetti estonsa ja irtautui paitsi perinteisestä myös uudesta journalismista sanan wolfemaisessa merkityksessä. *Hell's Angels* oli vielä mallinäyte uuden journalismin ohjelmasta. Mikäli Thompsoniin on uskomista, hän koki sen valmistuttua uuden, LSD:täkin voimakkaamman järkytyksen:

"Menin Demokraattisen puolueen puoluekokoukseen [Chicagossa 1968] journalistina, ja palasin sieltä raivohulluna villipetona... Minulle tuo viikko Chicagossa oli paljon pahempaa kuin pahin happotrippi josta olin koskaan kuullut puhuttavan. Se muutti korjaamattomasti aivojeni kemiallista rakennetta(...)."

Thompson toteaa kerran toisensa jälkeen, että todellisuus on rajumpaa ja uskottomampaa kuin fiktio. Seonneimmat huumefantasiat ovat hänen mukaansa kalpeita vertauksia todellisuudelle. "Drug imagery" saa kuitenkin keskeisen sijan hänen tuotannossaan.

Kirjoittajan esiintyminen avoimesti yhtenä artikkelinsa henkilönä oli tullut uuden journalis-

min tavalliseksi piirteeksi. Thompson oli vienyt tämän piirteen tavallista pitemmälle *Hell's Angels* -kirjassaan osallistumalla itse tapahtumiin sen sijaan että olisi vain tarkkaillut niitä. Thompson toteaa myös, että "kirjoittajan on pakko olla osa tapahtumaa juttua kirjoittaessaan" (minkä kanssa on osittain ristiriidassa hänen huomautuksensa, että "Wolfen ongelma on se, että hän on liian kovapintainen pystyäkseen itse osallistumaan juttuihinsa").

Muutamassa vuodessa Thompson luo ja vie äärimmäisyyksiin uuden minä-tekniikan, *gonzo-journalismin*, jossa journalisti nostaa oman minänsä koko jutun keskustajunnaksi (usein ainoaksi tajunnaksi), ja tarina on kuvaus kirjoittajan helvetinmatkasta. Journalisti paiskaa oman pöhöttyneen ja turmeltuneen egonsa jutun keskipisteeksi.

Mutkalliseksi asian tekee se, että tuo journalistin Minä on voimakkaasti dramatisoitu ja siten tavallaan fiktiivinen konstruktio. Thompson esittää itsensä siten kuin hän olisi itse Pahlainen rynnistämässä läpi amerikkalaisen yhteiskunnan. Hän on Helvetin Enkeli, kaupunkisissi, seonnut nyrkkeilijä, happofriikki ja journalisti samassa persoonassa. Esa Saarinen vertaa hänen juttujaan tulipalloon, hurrikaaniin ja vuoristorataan. Journalisti ei enää vain osallistu vaan suuressa määrin myös luo kuvaamansa tapahtumat rynnistäessään tilanteen läpi kuin pyörremyrsky.

Jutun kantavana voimana on siis kirjoittajan ego trip: euforia, delirium, hysteria, paranoia, kuvotus, pahoinvointi. Journalisti ikään kuin ahmii tilanteet sisäänsä ja oksentaa ne ulos. Mutta kun koko kokemus vuodatetaan vain yhden (itse asiassa fiktiivisen) egon läpi, myös todellisuus muuttuu fiktiiviseksi. "Tämä raportointityyli perustuu William Faulknerin ajatuksen siit, että paras kaunokirjallisuus on paljon lähempänä todellisuutta kuin yksikään lehti-juttu", toteaa Thompson gonzo-journalisminsa perusteista, lisäksi, ettei hän koskaan yritä väittää, että fiktio olisi lähempänä totuutta kuin journalismi, koska "sekä 'kaunokirjallisuus' että 'journalismi' ovat kumpikin vain väkisin tehtyjä nimikkeitä, ja (...) parhaimmillaan molemmat ovat vain kaksi erilaista lähestymistapaa, jotka tähtäävät samaan lopputulokseen". Faulkner-vertaus on sikäli pulmallinen Thompsonin kannalta, että

Faulkner käyttää teoksissaan useiden näkökulmien tekniikkaa, kun taas gonzo-artikkeleissa kaikki suodattuu yhden tajun läpi.

Fear and Loathing in Las Vegas (1971) oli Thompsonin mukaan "kieroonkasvanut saaga", "atavistinen seikkailu, unimatka menneisyyteen", "sellaisenakin vain puoleksi onnistunut", "sairas jälkikirjoitus 60-luvun huumeekulttuurille", "gonzo-journalismin epäonnistunut kokeilu", silti "ensimmäinen ontuva yritys siihen suuntaan, johon Tom Wolfen 'uusi journalismi' oli vipuustanut jo kymmenen vuoden ajan". Tässä teoksessa journalismi on supistunut muutamaksi miltei tajuttoman nopeaksi väläykseksi tapahtumista, joita Thompsonin oli määrä selostaa. Olennaisimpana on myyttinen odyssea, jossa sankari, "a monster reincarnation of Horatio Alger", on myös Huckleberry Finn, kapteeni Ahab, Jay Gatsby ja Dorian Gray, kaikki jälleensyntyneinä yhdessä persoonassa, kokemassa painajaismatkaa amerikkalaisessa unelmakaupungissa, "in the city of permanent saturnalia". Journalismi on vain yksi aines merkillisessä (epä)romaanissa. Tämä "raaka retki amerikkalaisen unelman sydämeen" on suggestiivinen jäsen siihen hornnamatkojen sarjaan, jonka aloitti Arthur Rimbaud teoksellaan *Un saison en enfer*. Ja koska Thompsonia on verrattu Célineen, on oikeuden nimessä sanottava, että *Las Vegas* on hienempi teos kuin Célinen eksistentiaalistiset ruikutukset. Mutta journalismi on singonnut kärsivästä kirjoittajan tajunnan räjähtäessä.

Far out

"None of the people I wrote about seemed to give a hoot in hell what kind of lunatic gibberish I wrote about them, just as long as it moved. They want Action, Color, Speed, Violence..." (- Thompson ajasta ennen kuin omak-sui oman tyylinsä.)

Thompson kirjoitti myöhemmin *Las Vegas* -kirjastaan, että se oli "mieletön kokeilu, hyvä idea, joka sekosi puolessa välissä valmistumisestaan, (...) oman rakenteellisen jakomielitautinsa uhri, joka jäi lopulta akateemiseen tyhjiöön 'journalismin' ja 'kaunokirjallisuuden' välimaastoon. Kaiken kaikkiaan se astui lopuksi omaan moninkertaisten törkeiden rikostensa ansaan, jollaisten tunnustamisesta kuka tahansa joutuisi Nevadan osavaltion vankilaan vuoteen 1984 saakka."

Palattuaan Vegasista Thompson iski seuraavan kerran vuoden 1972 presidentinvaalikampanjaan. Muut reportterit, jotka neutraalin objektiivisine keinoineen masentuivat syvästi kampanjan falskeista ja mädäntyneistä piirteistä, joita he eivät saaneet riittävän vahvasti kuvata, ka-dehtivat Thompsonia, jonka kuvainsärkemistä ei hillinnyt mikään. Thompsonin asenne oli suvereeni halveksunta politiikan teatteria kohtaan: jos vaalimylly kerran oli totaalisen keinotekoinen, miksi menetellä toisin?"

Vaalisirkuksen, Watergaten ja Nixonin eron kuvauksessa Thompsonin destruktiivinen journalismi kohtasi suotuisan aihepiirin. Hän piirsi kuvan maanis-depressiivisestä syöveristä, suuruudenhulluuden ja itsetuhon kurimukseen syöksyneestä kansakunnasta. Samalla Thompsonin rajoitukset alkoivat paljastua. Mies, joka oli ollut 60-luvulla terävä paranoian kriitikko, paljasti itse syvästi paranoidin näkemyksen amerikkalaisesta yhteiskunnasta. Sen viat johtuivat hänen mielestään roistoista, paskiaisista ja sioista, joita hiljaisen enemmistön kasvoton massa tuki. Thompsonin anarkismi ja solipsismi ajautui laskukier-teeseen samaan aikaan kuin Nixonin valtakausi ja amerikkalaisten osallistuminen Vietnamin sotaan.

Gonzon tehon laimentuminen näkyi myös kirjoitustyyliässä. 60-luvulla Thompson hylki miltei kouristuksenomaisesti kliseitä ja ironisoi fraaseja, 70-luvun puolivälissä hän alkoi toistaa omia maneerejaan, olkoonkin että itseparodisestti. Hän koki samanlaisen umpikujan kirjoittajana kuin 60-luvulla, ja hänen kirjoittelunsa pysähtyi tavallaan samaan kuin silloin: "toimintaa, väriä, vauhtia, väkivaltaa". Hänen itse omista jutuistaan käyttämänsä luonnehdinta oli "lunatic gibberish". Ja sekä egoismi että populismi alkoivat käydä mauttomiksi.

Thompsonin Muhammad Ali -juttu vuodelta 1978 osoittaa kuitenkin, että gonzo tehoaa yhä. Thompson toteaa, että Ali on kaivanut "julkisen" ja "yksityisen" minänsä välille vallihaudan, tai paremminkin kokonaisen sarjan vallihautoja - Thompson veikkaa, että niitä on yhdeksän. Nuo vallihaudat Thompson yrittää ylittää kirjaimellisesti paholaiseksi naamioituneena.

The Great Shark Hunt -kirjan ilmestyessä establishment-lehdistön torjuntareaktio osoitti,

ettei Thompsonia ollut vielä imaistu systeemiin. Tämä "pahamaineinen kuvainsärkijä" ja "quintessential outlaw" pyrittiin nyt sivuuttamaan lähinnä harmittomana pellenä, keski-ikä kriisiä potevana hippinä, jonka vanhatkin jutut olivat menettäneet hohtoaan. Thompson, jonka uusi kirja oli bestseller (kuten kaikki edellisetkin olivat olleet), tuskin itki noiden kriitikoiden takia mennessään hakemaan rahaa pankista.

Thompsonin hurjasteluissa journalismin rajoille ja tuolle puolen on enemmän kuin pelkkää erikoistapauksen mielenkiintoa. Kysymys on tiedostamisen rajoista, subjektiivisuuden ja objektiivisuuden määrittelystä, jota jokainen itse-kriittinen journalisti joutuu harjoittamaan.

Thompsonin löysäilyn, ekshibitionistisen uhon ja sekoilun ei pidä antaa hämätä. Äärimmillään hänen jutuissaan ulkoinen todellisuus puristuu lyhyiksi, suggestiivisiksi, kristallisoituneiksi ekskursioiksi. Parhaimmillaan subjektiivinen mäsäily on kontrastia luova kehys, josta iskut todellisuuteen jymähtelevät voimakkaina ja tarkkoina.

Eräillä aloilla Thompson on lyömätön ja korvaamaton. Amerikkalaisen yhteiskunnan perusteet ja olemus eivät hänen kirjoituksistaan selviä, mutta esimerkiksi vastakulttuurien kuvaajana hän on mestari; Helvetin Enkeleiden lisäksi oman kokonaisuutensa hänen tuotannossaan muodostavat meksikolaisten slummikapinoiden kuvaukset päänhenkilönään Oscar Acosta, "Dr. Gonzo", "Ruskea Puhveli", Thompsonin "125-kiloinen samoalainen lakimies". Laajemmin ottaen Thompsonin ominta aluetta on *American Madness*: kilpapakentät, moottoritiet, uhkapelikeskukset, vaalisirkus, huume-kulttuuri, show Business.

Soundi-kirjat on jälleen tuonut suomalaiselle yleisölle tärkeän teoksen, johon muut kustantajat eivät olisi kajonneet. Esa Saarisen Thompson-mainostus⁵ lienee ollut virikkeenä kääntämiseen. Pekka Markkula on tavoittanut käännöksessään olennaisimman Thompsonista: intensiivisen, suggestiivisen imun. Käsiteltyjen aihepiirien luonteesta johtuen Thompsonin kielellinen virtuositeetti kärsii suomennoksesta: suomenkielestä kertakaikkiaan puuttuu tarvittava sanasto. Thompsonin englanti on selkeää ja lakonista mutta samalla ruhtinaallisen terävästi populaarikulttuu-

rin sanakäänteitä hyödyntävää. Tämä kielellisen satiirin aspekti on melkeinpä tuomittu katoamaan suomenoksesta. Tyypillinen on vaikkapa *Hell's Angelsin* loppulauseen kaksoismerkityksen katoaminen. Kyseessä on raskaan moottoripyörän rinstastaminen LSD:hen:

"They are both a means to an end, to the place of definitions."

Suomeksi:

"Molempien avulla voidaan löytää tien pää - paikka, jossa merkitykset selvitetään."

Antti Alanen

Viitteet

¹ CAPOTE, Truman. *Kylmäverisesti. Totuudenmukainen kuvaus eräästä joukkomurhasta ja sen seurauksista.* (Alkuper. *In Cold Blood: A True Account of a Multiple Murder and Its Consequences*, 1965.) Suom. Tauno Tainio. Helsinki, Tammi, 1966.

² WOLFE, Tom. *The Electric Kool-Aid Acid Test.* New York, Farrar, Straus and Giroux, 1968. - Osa tästä julkaistu suomeksi: *Läpäisetkö SINÄ Happtestin? Uusi Laulu*, (5-6), 1981.

³ WOLFE, Tom & JOHNSON, E.W. (eds.). *The New Journalism.* New York, Harper & Row, 1973.

⁴ Amerikkalaista vaalisirkusta ovat kuvanneet useat kirjailijat, kuten Jean Genet, William Burroughs ja Arthur Miller. Thompsonin huomattavin edeltäjä oli kuitenkin Norman Mailer teoksellaan *Miami and the Siege of Chicago. An Informal History of the Republican and Democratic Conventions of 1968* (New York, New American Library, 1968). Mailer lienee gonzon tärkein isoisä. Hänen toinen 60-luvun "nonfiktioromaaninsa" oli *Yön armetjat. Historia romaanimuodossa - romaani historian tapaan* (suom. Esko Mänttari, Helsinki, Weilin+Göös, 1968).

⁵ Esimerkiksi viime *Tiedotustutkimuksessa* arvoiteltu M.A. Nummisen ja Esa Saarisen *Terässinfonia* (Helsinki, Weilin+Göös, 1981).

Muita lähteitä

HOLLOWELL, J.W. *Between Fact and Fiction: New Journalism and the Non-Fiction Novel.* The University of Michigan, Ph.D., 1974.

DENNIS, Everette E. & RIVERS, William L. *Other Voices: The New Journalism in America.* San Francisco/New York, Canfield Press/Harper & Row, 1974.

MILLS, Nicolaus (ed.). *The New Journalism: A Historical Anthology.* New York, McGraw-Hill, 1974.

WEBER, Ronald (ed.). *The Reporter as Artist: A Look at the New Journalism Controversy.* New York, Hastings House/Communication Arts Books, 1974.

LIITE: Hunter S. (tockton) Thompson -
Taskuelämäkerta

Henkilötiedot. Syntynyt 18.7.39 Louisvillessä Kentuckyssa, vanhemmat Jack R. (vakuutusasiamies) ja Virginia (Ray) Thompson, avioitui 19.5.63, vaimo Sandra Dawn, lapsi Juan, koulutus: Louisvillen yleiset koulut, poliittinen mielipide: anarkisti, uskonto: ei ole, koti: Owl Farm, Woody Creek, Colorado.

Ura. Varusmiespalvelus: ilmavoimat 56-58. *New York Herald Tribune* Karibian alueen kirjeenvaihtaja 59-60, *National Observerin* Etelä-Amerikan kirjeenvaihtaja 61-63, *Rolling Stonen* kansallisten asioiden toimittaja 69-74, freelancer 63-, avustanut mm. seuraavia lehtiä: *Esquire*, *New York Times*, *Nation*, *Reporter*, *Harper's Magazine*,

Scanlan's Monthly, *Boston Globe*, *Playboy*. Teokset: *Hell's Angels. A Strange and Terrible Saga of Outlaw Motorcycle Gangs* (Random House 66), *Fear and Loathing in Las Vegas. A Savage Journey to the Heart of the American Dream* (Random House 71), *Fear and Loathing: On the Campaign Trail '72* (Straight Arrow Books 73), *The Great Shark Hunt: Strange Tales from a Strange Time* (Summit Books 79).

Opetteli perinteellisen journalismin taidot konservatiivisissa tiedotusvälineissä: ilmavoimien lehden toimittaja, Puerto Rican hallituksen PR-toimittajana, *Time*-lehden harjoittelijana, kiertämällä Etelä-Amerikkaa *National Observerin* toimittajana. Menetti omien sanojensa mukaan es-

tonsa alettuaan käyttää LSD:tä San Franciscossa 60-luvun puolivälissä. Vietti yli vuoden Hell's Angels -moottoripyöräjengin mukana. Sai läpimurtonsa heistä kirjoittamallaan kirjalla.

Löysi tyylinsä vuonna 69 kirjoittaessaan Kentucky Derbystä *Seanlan's Monthly* -lehdelle. Sulkeutuneena hotellihuoneeseen päiväkausiksi ajatteli uransa olevan lopussa, alkoi epätoivoissaan lähettää lehdelle muistilehtiönsä sivuja sellaisenaan; näin syntyi Thompsonin mukaan gonzo-journalismi, journalismi jossa kirjoittajan räjähdyksipisteessä oleva ego on etualalla. Vuonna 70 *Aspen Freak Power Uprising* -liikkeen sheriffiehokkaana vähällä tulla valituksi. Gonzon pääkanavaksi tuli *Rolling Stone* -lehti, ja parissa vuodessa tyyli kehittyi äärimmilleen Las Vegas -kirjassa. Hänen seuraavaa kirjaansa, kuvausta vuoden 72 vaalikampanjasta, ylistettiin ehkä parhaaksi kuvaukseksi aiheestaan. Poliittisen mädännäisyyden paljastajana Thompson ennakoii Watergaten herättämiä reaktioita. Hänestä tuli kulttuurisankari ja suosittu puhuja yliopistoilla. Omaksui nimityksen "Doctor of Gonzo Journalism".

Nixonin väistyessä höyry alkoi kadota Thompsonista. *Rolling Stone* lähetti hänet Saigoniin 75, pari kuukautta ennen lopullista romahdusta. Toimittaja, joka luonnehti tilannetta sanoilla "a genuine roaring high", ei saanut aikaan muuta kuin joukon sähköitä, joissa pyysi lisää varoja ennestäänkin valtaviin kuluihinsa. Paremmen puutteessa lehti painoi nuo sähköet. Thompsonin palatessa evakuointihelikopterilla hän ei ollut suinkaan viimeisten joukossa. Hänen artikkeliensa ilmestymistiheys väheni, ja hän vetäytyi maatilalleen Owl Farmille 20 km:n päähän Aspenin kaupungista. Ilmoitti olevansa lopettelemassa gonzoa ja alkavansa valmistella romaaneja ja elokuvakäsikirjoituksia.

BBC:n dokumenttielokuvassa *Fear and Loathing: On the Road to Hollywood* (1980, pit. 50 min.), joka on kertomus piirtäjä Ralph Steadmanin matkasta tapaamaan Thompsonia, Thompson sanoo olevansa maineensa vanki, ivaa avoimesti omaa imageaan, korostaa toistuvasti tavoitteenaan olevan ansaita mahdollisimman paljon rahaa sekä toteaa välttämättömäksi löytää uusi identiteetti.

Thompsonin elämään perustuva näytelmäelokuva *Where the Buffalo Roam* (1980, pääos. Bill Murray) katosi ohjelmistosta nopeasti ensi-iltansa jälkeen herättämättä yleisön tai arvostelijoiden huomiota.

Thompsonin toimintaa käsitellään laajasti Robert Sam Ansonin kirjassa *Gone Crazy and Back Again: "Inside Story" of Rolling Stone* (1980).

Lähteitä

Contemporary Authors.
Contemporary Literary Criticism,
New York Times 14.10.79 (Thompsonin haastattelu).
New York Times 23.11.80 (Thompson-dokumentin arvostelu).

Hirviöitä vai vapauttajia?

SCHILLER, Herbert I. *Who Knows: Information in the Age of the Fortune 500*. Norwood, New Jersey, Ablex Publishing Corporation, 1981.

Katsonme, "että informaation prosessointi ja kommunikaatioteknologia eivät ole elektronisia hirviöitä, jotka pyrkivät dominoimaan yhteiskuntaamme. Päinvastoin, ne lisäävät inhimillistä panosta yhteiskunnassa. ...[Niiden] todellinen merkitys näyttää olevan siinä...että yhteiskunnan organisoitumistapa muuttuu ratkaisevasti. Tämä avaa uusia horisontteja meille kaikille, taloudellisesti, sosiaalisesti ja poliittisesti".¹

Tämä japanilaisen professori Unon kaunis tulleisuusennäkö on tyypillinen niille "informaatioyhteiskunnan", "informaatioaikakauden" ja "jätkiteollisen yhteiskunnan" kaupпамiehille, jotka ovat valmistaneet meitä todelliseen "moderniin yhteiskuntaan". Modernissa yhteiskunnassa, jo olemassa olevassa, mutta erityisesti tulevassa informaation lisääntyminen ja sen tehokkaamman prosessoinnin mahdollistama teknologia ovat avaimia kaikenlaisten yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseksi, inhimillisen panoksen lisäämiseksi ja yhteiskunnallisten ristiriitojen (kuten työn ja pääoman) poistamiseksi.

Näissä skenaarioissa tietokoneista ja informaatiojärjestelmistä on tullut yhteiskunnan *muutosresurssi* ja informaatiosta *strateginen resurssi*, niin kuin olivat raaka-aineet agrariyhteiskunnissa ja pääoma teollisuusyhteiskunnissa. - Tällaiset ovat ilmeisesti myös suomalaisen informaatioyhteiskunnan muutosvoimat, mikäli noin vuosi sitten mietintönsä jättänyttä teknologiakomiteaa on uskominen. Komitea toteaa: "tiedosta on tullut muutoksen perusta, muutosta ohjaava voima ja tuotannon tekijä samalla lailla, kuin työ ja pääoma olivat teollisessa vaiheessa"².

Informaatioyhteiskunnan nimeen vannovat haavevat perustelunsa mm. seuraavista - täysin reaalisista - kehitysprosesseista: tiedon määrän kiihtyvä kasvu, informaatioteknologian nopea